

SVERIGE OCH UTVECKLINGSLÄNDERNA

DEN OFFENTLIGA debatten kring utvecklingsländernas problem förefaller att numera röra sig på ett tämligen realistiskt plan. Entusiastiska förslag om att en procent av nationalinkomsten, dvs. betydligt över en halv miljard svenska kronor, årligen borde anslås för internationell hjälpverksamhet, har förts åt sidan. Diskussionen mellan ett fåtal experter i slutet av 40-talet och början på 50-talet har översatts till begripligt språk för gemene man, och de stora folkrörelserna har engagerat sig i ett omfattande upplysningsarbete, ofta förenat med insamlingsaktioner. Det i Organisations-Sverige så betydelsefulla skiktet av förtroendemän och funktionärer synes ha vunnits för idén, att Sverige bör spela en framskjuten roll i det internationella hjälparbetet.

Anslagen över statsbudgeten var under åtskilliga år jämförelsevis blygsamma. Från och med budgetåret 1959/60 ökades dock de statliga bidragen avsevärt, från 9 miljoner till 21 miljoner kronor. Ökningen hänförde sig så gott som helt till Sveriges andel i FN:s tekniska biståndsprogram. Den multilaterala hjälpverksamheten understöddes sålunda kraftigt, medan

den bilaterala hjälpen tilldelades en mera undanskymd roll, en ur åtskilliga synpunkter diskutabel avvägning av stödets inriktning.

I den nyss framlagda statsverkspropositionen har ytterligare ett steg tagits på vägen mot utökat statligt stöd till utvecklingsländerna. Jämfört med nu löpande budgetårs anslag på omkring 21 miljoner kronor, dvs. lika mycket som under föregående år, föreslås nu en höjning med drygt 13½ miljoner kronor av vilket belopp den övervägande delen skall disponeras för bilateral hjälpverksamhet.

Det är uppenbart att en betydande del av hjälpbehoven i utvecklingsländerna lämpligen bör tillgodoses genom statliga insatser, multilateralt eller bilateralt. I första hand synes detta gälla tekniskt bistånd på undervisningens och hälsovårdens områden. Lika uppenbart är emellertid att varken de internationella organisationerna eller de enskilda staterna någonsin kommer att disponera sådana resurser för internationell hjälpverksamhet, att det är möjligt att undvara mycket omfattande enskilda bidrag till utvecklings- och industrialiseringsprocessen i utvecklingsländerna. Tvärtom framstår

det som allt angelägnare att genomskilda åtgärder stimulera ytterligare enskilt investeringsvilligt kapital att söka sig till utvecklingsländerna.

Det primära problemet är frågan hur de främmande investeringarna skall kunna erhålla ett tillfredsställande skydd mot godtycklig och diskriminerande behandling. I utvecklingsländerna börjar växa fram en ökad förståelse för de västliga industriländernas krav härvidlag. Det står för övrigt klart för regeringarna i utvecklingsländerna, att nationaliseringarna i t. ex. Indonesien och Cuba haft ogynnsamma konsekvenser för samtliga kapitalbehövande länder — även för de ur politisk och ekonomisk synpunkt mest stabila bland dem — eftersom det internationella kapitalet över huvud taget tvekat inför mera omfattande engagement. Lösningen förefaller vara att söka efter linjen mellanstatliga konventioner till skydd för de enskilda investeringarna, kompletterat med någon form av internationellt försäkringssystem, vilket kan täcka en betydande del av de politiska risker som är förknippade med dessa investeringar. På detta område pågår ett målmedvetet arbete och efter initiativ från enskilt håll har inom OEEC förberedelser för en konvention fortskridit tämligen långt. Uppgiften torde komma att fullföljas inom OECD.

Det är angeläget att de i och för sig ambitiösa statliga åtgärderna

inom ramen för multilaterala eller bilaterala hjälpprogram anpassas så, att de på lämpligt sätt banar väg för och understödjer de insatser på rent kommersiell basis, som är oundgängligen nödvändiga. I och för sig är givetvis villkoren i skilda avseenden i mottagarländerna avgörande — expropriationsrisker, skatteförhållanden, valutarestriktioner etc. — men också de industrialiserade ländernas egen politik spelar en betydelsefull roll. Rimliga dubbelbeskattningsavtal och en allmänt liberal inställning till internationella kapitalrörelser är av avgörande betydelse för att investeringar i utvecklingsländerna skall kunna komma till stånd. Vad särskilt Sverige angår är det envisa fasthållandet vid vissa av restriktionerna på valutaområdet otvivelaktigt ägnat att försvåra en utvidgad svensk företagarinsats i utvecklingsländerna.

I svensk politisk debatt spåras ibland en lätt grönköpingsmässig benägenhet att övervärdera betydelsen av de svenska insatserna inom det mellanfolkliga samarbetet. (En av de komiska höjdpunkterna i den senaste valrörelsen var för övrigt — inom parentes sagt — de socialdemokratiska försöken att förklara hr Hammarskjölds ådagalagda skicklighet såsom FN:s generalsekreterare med en hänvisning till att han haft förmånen ingå i en svensk socialdemokratisk regering!) Vad stödet till utvecklingsländerna beträffar saknas all an-

ledning för Sverige att framträda med speciella anspråk på att bättre än andra kunna göra positiva insatser.

I sina huvuddrag förefaller dock den nuvarande uppläggnings av det svenska biståndsprogrammet i och för sig rimlig och realistisk. Utgångsläget för Sverige är jämförelsevis gott. Utan den politiska be-

lastning som är en realitet för de gamla kolonialmakterna och i kraft av bl. a. vår höga tekniska standard bör åtskilligt av värde kunna uträttas. Icke minst ur rent svenska utrikeshandelspolitiska och ekonomiska synpunkter bör emellertid de statliga insatserna kompletteras med parallella kommersiella initiativ.